

Jaar-jaaru a Fés Ñeent-Fukki Sarax ak Juróom-Ñeent — Limu Juróom-Ñett

Tundu bi

Jeff Pippenger

2026-04-05

Tundu Soppig Yeesu bi ci kanam Piyeer amoon na diggante Panium ak bant ba, te ci beneen rëdd, Piyeer nekk na diggante sóobug Kirist ci ndox mi ci tàmbale liggéeyam ak gannaaw dugg gu ndam gi ci jeexital liggéeyam. Ñetti waymark yooyu di sóobug ndox mi, tundu wi ak jeexital dugg gu ndam gi, ñu màndargaal leen ak ñetti yoon yi Baay bi ci asamaan waxe. Ñetteelu yoon wi ci Yowaana 12 mooy bi Gereg yi doon seet Yeesu. Sóobug ndox mi mooy 9/11, tundu wi nekk na ci jaar-jaaru Panium ba ci Sunday law bu saar 16 wax. Ci Piyeer, moo doon Panium, gannaaw ga tundu wi ba ci jeexital dugg gu ndam gi, te loolu nekkoon lu jiitu tuuti ngir Kirist ñu ka màggal ko ñaareel yoon.

Léegi sama xol a ngi sonnal; te lan laay wax? Baay, musal ma ci waxtu wii; waaye ndax loolu la tax ma ñëwsi ci waxtu wii. Baay, màggal sa tur. Noonu baat bu jóge asamaan daldi ñëw, naan: Màggal naa ko ba noppi, te dinaa ko dellusi màggal. Mbooloo ma taxawoon fa, te dégg ko, naan ne dënnu la woon; ñeneen naan ne malaaka la ko waxaloon. Yeesu tontu ne: Baat bii ñëwul ngir man, waaye ngir yéen. Léegi àtteb àddina sii jot na; léegi njiitu àddina sii dees na ko sànni biti. Te man, bu ñu ma yékkatee suuf, dinaa woo nit ñépp ci man. Loolu la waxoon ngir tegtal ban dee la wara dee. Yowaana 12:27–33.

Rëdd bi ñu tàkk ci Leweetik ñaar-fukk ak ñett ak jamonoy Pentekot am na tërëlinu tàmbali buy am ñetti jéego yu topp ci juróom-ñetti fan, ak tërëlinu muj buy yor benn xeetu melokaan yooyu. Ci diggante tërëlin yooyu, fan yu ñett-fukk daan nañu tektal diiru saraxalekat yi, te mooy jeex ci màggalu buuxaay yi. Màggalu buuxaay yi, yéegug Kirist gannaaw ñeent-fukk fan yu Mu jàngalee ay taalibeem kanam ak kanam gannaaw ndekkiteem, ak bésub jéggal dafa tektal ñetti jéego yi ci muj gu sàrt bi nekk ci Leweetik ñaar-fukk ak ñett. Ñetti jéego yooyu topp na leen juróom-ñetti fan ba ci Pentekot ak ba ci màggalu Tabernakal yi. Ñatteelu yoon ba Baay bi ci asamaan waxee, nekkoon na tuuti bala Gereg yi, di tektal ñi ñu woo génne leen ci Babilon ca kàddu-bésub Dimaas, di seet ndajem ak Yeesu. Tuuti bala kàddu-bésub Dimaas, Yeesu santale yékkati raaya bi ca bant ba. Suuf si leeroon na ak ndamam ci 9/11 te dina dellu a leerat ca kàddu-bésub Dimaas.

Sesarea Filipi, bi ñuy wax Panium, mooy waxtu bu ñetteel bi, te Sesarea Maritima mooy waxtu bu juróomeel bi ci bant, bi ñu yégle woote gi ngir génne Babilon. Bala bant ba, bi ñu nekk ci taarixu yonent bi Panium, Piyeer mungi ci tundu waaye moom itam mungi bala jeexital dugg gu ndam li. Panium dafa wéy ba ci bant bi ci aaya juróom-benn. Piyeer ci Panium mungi tuuti bala taarixu ñetti jéego yi ci Léwítik ñaar-fukk ak ñett, maanaa màggalu bufta yi, yéeg ga ak njotaan ga. Piyeer mungi ci fanweeri ñaar-fukk yi ci njàngum gaawule bu bees bi ñu jagleel saraxalekat bi.

Simóna nekk Piyeer ca Panium, te am na benn jéego ci tundu wi bala dugg gu ndam li. Dugg gu ndam li day wone léebu fukki janq yi. Ñoom juróom rekk a dugg ci céet gi, te juróom fan yi nekk diggante mandarga ñetti yoon yi ak Pentekot mooy tàmbari dugg gu ndam li. Ci xew-xewu buum yi la tàmbari, waaye mandarga boobu dafa jëfandikoo booloo benn ak ñetti mandarga. Ni mu doon benn mandarga rekk, ñoom dañuy xamale ne song bi ci Nashville ak xew-xewu buum yi la ànd. Baatu Yuuxu Guddi gi dees na ko fekke ne ñu ko dëggal ba noppi, te yoon wi janq yu xel yi juróom di dox mooy tàmbari jëf jooju miy yóbbu ci dee, suul ak dekkiinu bant bi, muy yoonu dimanche bi.

Piyeer nekkoon na ci Panium ba mu jubal yéglebali ay bòllet yu safara yi ci Naaswil, te loolu mooy lu jiitu ndëppug tabax yi ci matug yégleb gi. Ci soxla gu yonent, war na jëkk a dem ca tundu ga, ndax tundu ga mooy jiitu woon dugg gu dëggal ga. Bala Ibrahima dem ca tundu ga, turam soppi nañu ko woon, te turu Piyeer itam soppi nañu ko ca Panium, bala mu dem ca tundu ga. Tundu ga mooy nattu Piyeer bi jiitu matug yéglebali ay bòllet yu safara yi ci Naaswil. Matug gi mooy ñetteel bi ak nattu gu leer gi, fa xetu nit di feñ muy mbéte walla rus.

Sàrtu 457 BC jeex na diggante Raphia ak Panium; kóllëreg bésab Génèse saa-fukk ak juróom-ñaar (17) juboo na ak Raphia, te kóllëreg bésab Macé saa-fukk ak juróom-benn (16) juboo na ak Panium. Ci Panium la Piyeer dem ca tundu wa, ni Ibrahima deme woon ca saraxal Isaaxa. Tundu sàrtu Piyeer mi juboo na ak tundu jamonoy Ibrahima.

Mandalu Ibrahima dafa am ñetti fan. Ca dugg bi ak ndam ci Yerusaleem, yónni nañu ñaari taalibe ngir ñu indi mbaam mu gaddaay, ngir mu yóbbu Almasi bi; te ci jëfandikoo Ibrahima, doxantu ñetti fanam tàmbari na ak tannam ñaari surga ak mbaam mu yóbbu bant ya ngir saraxu Isaaxa. Doxantu Piyeer bu juróom-ñett fan walla juróom-benni fan ngir dem ca tundu ga, ci Ibrahima ñetti fan la woon. Piyeer ci Paanium mooy jiitu tundu ga te jiitu it yiwi mbaam mi, mi tàmbari dugg bi ca Yerusaleem, fa la ñetti fani Ibrahima tàmbari. Ca dugg bi ak ndam, Almasi bi taxaw na ci kaw Tundu Oliif yi, jooyal Yerusaleem, ba loolu tëral jeexital xiri gaawte gi nekkoon diggante Yàlla ak Israayil gu mag ga, gu leer te di sosoo. Tundu Piyeer mooy lu jiitu dugg bi ak ndam; tundu Almasi bi mooy bu nekk diirub dugg bi ak ndam; te tundu Ibrahima mooy bu nekk ca jeexital dugg bi.

At 2026 mooy ñooy palat yi ci diggante àndandoo bi, ba atum juróom-ñaar fukk ak juróom benn ci juróom-benn nguur gi juróom-benni Kàddug Yàlla ci yégleb baax bi di màggal nguuram gu tedd. Màggal googu, ni muy diggante bu yégleb, méngoo na ak Antiochus the Great ci 207 BC, mooy diggante bi nekk ci seen diggante Raphia ak Panium te muy misaal njàlbéenug ñaari téeméeri at ak juróom-fukk ci 457 BC.

Bi nu xalaat ñenti rëdd yi boole ci ay sapit yi tàmbari ci sapit juróom-benn fukk ba ca sapit ñaar-fukk ak ñaar, yi ñu ubbi ba léegi, (amaana am na yeneen misaal), léegi danuy jël sapit yooyu ci téere bi tudd The Desire of Ages. Sapit juróom-benn fukk mooy Sóobu ci ndox, te sapit ñaar-fukk ak ñaar mooy Tëj ak Deen Yaxya. Yaxya nekk na ci tàmbari bi ak ci mujje bi, te sapit juróom-ñett fukk, sapit bi nekk ci diggante, mooy Nikodemus.

«Nikodem dafa ñëw ci Boroom bi, yaakaar ne dina duggu ak Moom ci waxtaan; waaye Yeesu ubbi na ci kanamam jëfandikook yi njëkk yu dëgg. Mu ne Nikodem: Xam-xam bu yem ci njàngale rekk laoo soxla loolu, waaye yeesal gu xel mu sell. Du ne sa bëgg-bëggu xam dafa wara fees, waaye dangay soxla xol bu bees. Fàww nga jot ci dund gu bees gu jóge ci kaw, bala ngay mana xam solo mbir yu asamaan. Ba ker googu soppeeku jotul, ba muy yeesal lépp, du jural ci yaw benn njariñ mucc ngir nga waxtaan ak Man ci sama sañ-sañ walla ci sama ndawtal.»

“Nikodemus dafa déggoo waare Yaxya Miiso maa ci tuub ak sóobee, te di jublu nit ñi ci kenn ku war a sóobee ak Xel Mu Sell mi. Moom ci boppam, dafa yëggoon ne ñàkk na ruqiyatu xol ci biir Yawut yi, te ci lu bare, ñoom dañoo nekkoon ci suufu doggu bopp ak bëgg-bakkaay addina. Dafa yaakaaroon ne bu Masi bi ñëwee, xalis yi di soppeeku ba gëna baax. Waaye yégleb bu Mbóotale bi, buy seet xol, manu woonul a jur ci moom dëggalug bàkkaar. Moom dafa doon woon Farisen bu dëgër, te dafa réy ci jëfam yu baax yi. Nit ñépp dafañu ko teral woon ndax yërmandeem ak yaatal ngëneelam ci jàppale liggéeyu kër Yàlla gi, te dafa yaakaaroon ne wóor na ci ngëneelu Yàlla. Xalaat bu ne am na nguur gu sell lool, te moom mënul koo gis ci xalam fii mu nekkee, yéemal na ko.” The Desire of Ages, 171.

Diggante bi ci nekk ci xët wii The Desire of Ages am na ci bindub Nikodèm, mi di taxawal woote gu mujj gi ci Adventism, ci sërriñu téereb ràññee giir ñi téeméeri juróom-ñeent-fukk ak ñeent-fukk ñaar. Moom dafa tegu ci benn mbooloo bu dëgg yégleb jiitalkat Kirist, waaye ñoom xamuñu woon seen xalis Laodise.

“Ci waxtaan wi Yeesu amoon ak Nikodem, mu leeral pexe mucc gi ak ndawam ci àddina si. Ci benn ci waxtaanam yi mu def gannaaw, du fa meññeex wax ak lu ni mel, ndànk-ndànk, liggéey bi war a am ci xol yi ñépp ñi di jot nguurug asamaan. Ci tambalig liggéeyam la ubbi dëgg gi ci kanam kenn ku bopp ci Sanedren bi, ci xel mi gëna nangu, te ci jàngalekat bu ñu sàkkuwoon ngir nit ñi. Waaye njiit yi Israyil dëggaluwuñu leer gi. Nikodem nëbb na dëgg gi ci xolam, te diiru ñetti at amuñu woon ay meññeef yu feeñ bu baax.” The Desire of Ages, 176.

Bataaxalu Yowaana ak batisiim bu Kirist moom dafa doonoon niki ndigalub malaaka bu njëkk bi di ragal Yàlla. Bataaxalu Yowaana mooyoon bataaxalu Laodise buy jàngale dëggal ngir ngëm, te bataaxal boobu dafa amoon doole ci batisiim bu Kirist, ni itam bataaxalu Jones ak Waggoner mooyoon bataaxal bi ñu yónnee Laodise ci atum 1888. Batisiim bu Kirist ak 1888 dafa mel ni misaal buy wone agsi gi bataaxalu Laodise agsee ci 9/11, te loolu jeex ci diggante bu nekk ci Raphia ak Panium.

Nikodem tekki “ndamug nit ñi,” te jubal ci ngëm mooy bataaxal bu ñu tëj, bi agsee ak bataaxalu Yowaana, te ñu ko dooleel ci sóobu ndox ma, te Nikodem ak Kiristee ci diggante guddi moo ko défini. Saar fukki-ñaar ak ñaar bi dafay melal ne deeg Yowaana jur na ngir ay taalibeem xam sañ-sañu ràkkaay bi ñuy yékkati te dina woo nit ñépp ci moom. Sóobu ndox ma doonoon benn 9/11 ak 18 Sulet 2020 ba 31 Desambar 2023, ndaxte sóobu ndox ma dafay misaal dee (2020), suul (ñetti fan ak genn guddi-wàll) ak ndekkite (31 Desambar 2023). Gannaaw loolu, am na jëfandikoo gu diggante guddi, fa ndamug nit ñi wonee ni mooy judduwaat, jóge ci gumbaagu Laodisee ba ci gis-gis gu ñaar-fukk ci ñaar-fukk gu waa Filadelfi. Noonu itam, jëfi Kiristee ñu leen teg fésal ne

mooy yékkati ràkkaay bi.

Ngir Ibraaima, jëf yi Kirist ci sàrtu Yowaana dajaloo na ak saraxu Isaaxa. Ngir Piyeer, sàrt bi jeex na ca Sesaree gu nekk ci géj ga, Sesaree Maritime, ca waxtu juróom-ñent ba, fa bant ba woo nit ñépp ci ndam li jébbale gi ngëm di indi, te loolu mooy yégleb malaaka bu ñetteel bi. Yégleb malaaka bu ñetteel bi mooy yéglebu ñetteelu musibaam Islaam, bi agsiwoon ca 9/11 ci njëkk a dajje Baalaam ak mbaamum Islaam, teg ci benn yokkute yu ñaar ci xare yi gën a metti ci suuf su tedd te màgg sañ-sañ gi ci 7 Oktoobar 2023, te gannaaw loolu ñaareelu xare ba ca Naaswil, bi Baalaam di jaarale mbaamum Islaam ci diggante tooli reseñ yi ci suuf su màgg te tedd waaye di seen ci gis-gis bu xelu ci jamono jii. Ñetteelu xare ba mooy yëngu-yëngu suuf su àtteb Dibalante ga di agsi ci lu gaaw. Fa la Isaaxa joxeeku, fa it taalibey Yowaana, te ñoom di misaalu mbooloo mu mag mi ñu may mbubb yu weex yu njáll, déggoon te gis jëfi ràññee bi. Diggantey Génèse, Mataa ak The Desire of Ages dañuy firndeel tëj gi ñeel téeméeri junni ak ñeent-fukk ak ñeent ak woote gi ñeel xeeti ñi dul Yawut.

Leeral bi Kirist ci Nikodem moo mel ni liggéeyu ngelaw, doonte sax seenul liggéeyam.

“Nikodem dafa toogoon na lëj, te Yeesu jëfandikoo ngelaw ngir leeral li Mu bëgg a wax:

“Ngelaw dafay wol fu ko neex, te yow dégg nga ayriwam, waaye mënuloo xam fan la jóge ak fan la jëm: noonu la nekku képp ku juddoo ci Xel mi.”

“Ngëlaw li deggu ci biir car yi ak garab yi, di yëngal xob yi ak tóor-tóor yi; waaye kenn mënul ko gis, te nit kenn xamul fu mu jóge mbaa fu mu jëm. Noonu la nekk ak jëfandoo Xel Mu Sell mi ci kaw xol nit. Mëneesuko leeral nañ ko noonee ni ñu manul a leeral yëngu-yëngu ngëlaw li. Nit mënul xaw ci waxtu walla bérab bu dégg bi, mbaa topp lépp lu am ci yoonu soppeeku gi; waaye loolu du firnde ne soppeesul. Ci jëf ju kenn gisul, ni ngëlaw li, Kirist mooy liggéey saa su nekk ci xol nit. Ndànk-ndànk, xeyna te ki ko jot xamu ko, dees na def ci xolam tànk yu koy gindi ci Kirist. Tànk yooyu mën nañu ñëw jaarale ko ci xalaat ci Moom, ci jàng Mbind mi, walla ci dégg kàddu gi ci gémmiñu waarekat wu wéy. Ci saa si, bu Xel mi ñëwee ak woo gu gën a jub ci nit ki, bakkan bi di bég a jébbalu Yeesu. Ñu bare tudde nañu loolu soppeeku bu gaaw; waaye mooy njeexital woo yu barey yoon yu Xelu Yàlla doon woo bakkan bi,—ab yoon wu muñ, wu yàgg.”

“Bi ngelaw miis boppam du gisiku, waaye mu jur ay njeexital yu ñuy gis te ñuy yëg. Noonu itam liggéeyu Xelum Yàlla ci kaw bakkan bi dina feeñ ci bépp jëf juy génñ ci ki mos a yëg dooleem buy musal. Bu Xelum Yàlla jël xol bi ci moom, mu soppi dund gi. Xalaat yu bàkkaar ñi ngi leen dëddu; jëf yu bon ñi ngi leen bàyyi; mbëggeel, woyof ak jàmm ñoo wuutu mer, kiñaan ak xuloo. Mbégte moo wuutu naqar, te kanam gi di wone leeru asamaan. Kenn du gis loxo liy yékkati yéex bi, mbaa mu seet leer gi di waccéy dëkkukaayi kaw. Barkel gi dafa ñëw bu bakkan bi jébbale boppam Yàlla ci ngëm. Kon doole jooju, ji bëtub nit mënul a gis, di bind mbind mu bees ci niiru Yàlla.” The Desire of Ages, 172, 173.

Ci 9/11 la taw ngir gu mujj ga tàmbalee wërsëg. Ci 9/11, Lismaam, miñu teewal ni “ngëlaw lu penku” ci yégleb Bibli bi, agsi na ba jamono ji tëjëef giir ñent-fukki junni ak ñent téeméeri nit ña tàmbalee. Taw ngir gu mujj ga, giy yégleb, te ñu ko teewal ni “diwlin wurus wi” wuy waccée jaarale ko ci ñaari tubi wurus yi ci Sakariya, tàmbalee woo ñi bokk ci Laodise, te di Adventiste

juróom-ñaareelu fan yu juróom-ñaareel, ngir ñu tuub seeni bàkkaar. Ngélaw Xelum Yàlla ga tàmbalee liggéeyam ngir jàngale lépp lu bind, te di jéfandikoo yëgleb yoon yu mag ya ci Yereimi ngir wax ak xol yi gumb yu Laodise. Liggéeyu Xelum Yàlla, miñu teewal Nikodem ni, te ñu ko leeral bu gëna mat, mooy “jéego ci jéego,” “liggéey li war a am ci xol yi ñépp ñiy jot ci nguurug asamaan.” Kirist dafa méngale woon boobu yoonu liggéey ak liggéeyu ngélaw, te boobu yoonu liggéey am na ci biir jamono ji ñuy wax “ngélaw lu penku,” mi agsi woon ci 9/11. Isaya itam wax na ci boobu jamono ci baat yu jëm ci ngélaw lu metti.

Ci biir, bu gén, Yàlla di ko tere; ci bésu ngelaw lu jafe-jafe, mu taxawal ngelawam lu tar. Moo tax nag, ñaawtéefu Yàqóoba dinañu ko setal; te lii mooy bépp meññent mi ngir dindi bàkkaaram; bu mu defee wépp doj yu sarxal bi mel ni doj-xees yu ñu dóor ba tas, kër-yàlla yi ak nataal yi duñu taxawati. Isaaya 27:8, 9.

Yépp yonent yi ñépp bokk nañu ci benn xalaat ci fan yu mujj yi, te “ngélaw gu metti” gi Esayi wax, mooy ngélaw yu xuloo yi Yowaana wax te ñu téy ci waxtu bi ñuy rëyale téere gi ci tééméer ak ñeent-fukk ak ñeent. Ngélaw gu metti gi ci Esayi, mooy ngélaw bu penku bi ñu “taxawal” ci seedeem Esayi, te ñu téy ko ci Yowaana. Ngélaw yu xuloo yi Yowaana wax, ñu téy na leen fekk gaay Yàlla diñuy rëyale; te ngélaw bu penku bi Esayi wax, ñu xamale ko ne mooy jamono ji “tooñu Yàqóoba” di “joxe set.” Kàddu Ebrë bu ñu tekki ne “joxe set,” maanaam mooy def yéexal ngir bàyyi bàkkaar. Rëyal gi Yowaana wax, mooy benn ak Esekiyel saar 9, te mooy itam benn ak joxe setu tooñu Yàqóoba. Malaaka mi di jaar ci Yerusalem di teg màndarga ci kaw ñi di jooy te di yuuxu, mooy malaaka mi yéeg jógé “penku.”

Gannaaw loolu ma gis ñeenti malaaka yu taxaw ci ñeenti weti suuf si, te ñu téye ñeenti ngelawi suuf si, ngir ngelaw bañ a wol ci suuf si, mbaa ci géj gi, mbaa ci benn garab. Te ma gis beneen malaaka mu jógé ca penku, yor màndargu Yàlla ju dund ji; mu woo ca kaw ak baat bu réy ñeenti malaaka ya, ñi ñu mayoon sañ-sañu lor suuf si ak géj gi, naan: “Buleen lor suuf si, mbaa géj gi, mbaa garab yi, ba kera nu téye màndargu jaam yi sunu Yàlla ci seen jë.” Peeñu Yowaana 7:1–3.

Malaaka mi mooy Almasi bi te Moom yéeg na ci mujju ñeent-fukk ak juróom ñaari fan yi Mu di jàngal taalibe yi kanam ak kanam ci jamono Pentekot bi, te yéegam mi ame na ci màggalu bufta yi ci Lewiitik ñaar-fukk ak ñett, ci mujju fan yu ñett-fukk yi Mu di jàngal kanam ak kanam ak saraxalekat yi, ñi limbu ñett-fukk di leen tegtal.

Atum 2026 mooy déggoo ci diggante nguur yi, te déggoo yi sax dëggal nañu leen ba noppi ni ay màndarga yu ci waxu yonent yi. Su fekke ne Déemokaraat yi sàcculwoon déggoo bu 2020 bi, Trump du woon matal kumpag Room. Kumpag Room mooy ne moom mooy juróom-ñettal bi, te bokk na ci juróom-ñaari. Kumpag googu mooy wone ne Trump mooy ki di wuutu natarab rab wi, mi daan feeñ juróom-ñettal, waaye teewul bokk na ci juróom-ñaari. Ci Daniel juróom-ñaari, ñetti bakkani Room bu pagan bi ci fukki bakkaniam dañoo war a nees ngir bakkani ndaw bi yéeg. Foofa Room bu paapal bi feeñee na ni juróom-ñettal bi ci biir juróom-ñaari yeneen bakkani, waaye mu gén ci Room bu pagan bi, ndaxte waroon na bokk ci juróom-ñaari. Ci Daniel juróom-ñett, nguurug Medo-Perse mooñu ko wone ak ñaari bakkani, gannaaw loolu Gres mooy benn bakkani, te bi mu dammee mu juróom-ñeenti bakkani, kon laata Room agsi am na juróom-ñaari bakkani, te

bakkani ndaw bu Room mooy juróom-ñettal bi. Am na yeneen seede yu firndeel ne Room dafa daan feeñ juróom-ñettal te bokk ci juróom-ñaari, waaye punt bu njëkk bu kumpag gi di jëfandikoo mooy Peeñu Yàlla saar 17.

Te fii mooy xel mi am xam-xam. Juróom-ñaari bopp yi mooy juróom-ñaari tund yi, yi jigéen ji toog ca kaw. Te am na juróom-ñaari buur: juróom ñu daanu, kenn a ngi fi, ka ca desul musi dikk; te bu dikkee, war na nekk ab diir bu gàtt. Te rab wi nekkoon te nekkatul, moom it mooy ñetteel baat, te bokk na ci juróom-ñaari yi, te dem na jëm ci alkati yàqu. Peeñu 17:9–11.

Njàngat buñ sàcc ci atum 2020 moo firndeel ne njàngat mooy màndarga gu yonent. Ñaareelu seede ci dëgg googu am na ak President Carter. Reagan mooy ki jëkk ci njiitu réew yi jëm ci Trump, mi di juróom-ñaareelu bi bokk ci juróom-ñaari, ndax dafa sos nataalu Room. Reagan mooy ki jëkk ci rëy-rëyu juróom-ñaareel yi ginnaaw jamono ji mujj, ci 1989. Atum 1989 am na matale ci Daniel fukki benn, aaya yi njëkk ba ñeent, te muy joxe seede sañ-sañu njiitu réew bi gëna bare alal. Lu jiitu Reagan mooyoon President bi gëna bon ci taarix ba ci booba. Carter bàyyi na ndomboom ak yëngu-yëngub Islaam bu saafaraagul. Juróom-ñeent-fukk ak juróom-ñaari at ginnaaw loolu, Trump mi ngi léegi saafaraal jafe-jafe bi Demokrat Carter bàyyoon Reagan. Ndaxte Reagan, mi di ki jëkk ak alfa, doon Republikëñ buy royukaay ab Republikëñ ci mujj ak omega, Trump itam waroon na dono jafe-jafab Islaam bu njiitu réewu Demokrat bi jiitu sos, te ci soxlayu yonent waroon na doon President bi gëna bon ci taarix ba ba ci booba. Obama, ci lu wóor, matal na mbooleem melokaan yu yonent yooyu, te Biden itam noonu. Ngir Reagan man a royukaay ki mujj, waroon na itam royukaay duñu rekk juróom-ñaareelu bi, waaye itam juróom-bennelu bi. Ci def loolu, Gaynde gi cosaanu Yuda waroon na yore njàngat yi ngir wóoral yokkute gu presidans yu ànd ak récc yi jiitu Trump ci ñaari misaal yi. Njàngat yi ay màndarga yu yonent lañu, te 2026 mooy njàngat yu digg-dóor ngir president bi di juróom-ñaareelu bi bokk ci juróom-ñaari.

Rëddu at ak juróom-fukk ak ñaar-fukk at yu États-Unis tambalee na ci 1776 te mu mat ci 2026. Rëddu at ak juróom-fukk ak ñaar-fukk at bu 457 BC mat na ci 207 BC, diggante aaya yu fukk ak benn ak fukk ak juróom, mooy xarey Raphia ak Panium. Ci waxu yonent, Raphia dafa méngoo ak kóllëre gu njekk ga nekk ci Génesis 17, mooy kóllëre gu xarafal, te Panium dafa méngoo ci waxu yonent ak kóllëre gi nekk ci Matthieu 16, mooy kóllëre gu téeméeri ñent-fukk ak ñeent-fukk ak ñeent ñi. 2026 dafa méngoo ak 207 BC, diggante aaya yu fukk ak benn ak fukk ak juróom—diggante Raphia ak Panium, te loolu itam mooy diggante kóllëre gu njekk gi Yàlla def ak benn xeet bu ñu tànn ak kóllëre gu mujj gi Yàlla def ak benn xeet bu ñu tànn.

Ñaari at ak juróom-benn-fukk ak juróom-ñaari at yi jeex ci diggante atum 207 bala Kirist ak 2026, dajaloo nañu ak rëddat ak juróom-benn-fukk ak juróom-ñaari at bu fitna, bi tàmbalee ba kër gu mag gu Room lakk ci atum 64. Foofa lañu tàmbalee yégle juróom-ñaari at yu moytu ngir alag bi di ñëw, jaarale ko nit ku doo waar, ci kanam dëkkkat Yerusaleem. Ba atum juróom-fukk ag ñentwaay bi ak ñaar ag juróom ñëw, te Yerusaleem alag, kër Yàlla gi dafa tasaaroo, ñu tasaare xebaar bu baax bi ci addina bépp. Ci jamono jooju itam, bi kanam mbooloom Efes di yégle bataaxalu Pàntkot gu ndekkite gi, fitna bi mbooloom Simirna di fésal tàmbali na, ndaxte ñaari mbooloo yi, ci soxlaayu kàddug wax ci kanam, war nañoo doon dawandoo ci benn yoon diirub jamono. Pool moo nekkoon kilifag mbooloom wax ci kanam bu Efes, waaye bind na ci ñaari jaar-jaar yooyu ñëpp.

Fitna ak tiis yi daloon ma ca Antioch, ca Iconium ak ca Lystra; fitna yu bari laa muñ, waaye Boroom bi musal na ma ci yépp. Déedéet, ñépp ñi bëgg a dund ci ragal Yàlla ci Kirist Yeesu, dinañu sonn ci fitna. 2 Timothy 3:11, 12.

A.T. Jones soppi jamono ñaari téeméeri ak juróom-fukk at yi tambalee ci atum 64 ba mujje ci Edict of Milan bi ci 313. Ci at yooyu, fitna ak bundxatal ci kaw askanu Yàlla dafa yoree by Roma ju pagan, waaye bataaxal bi ñeel kërceen ga nekk ci Smyrna dafa jox xamle fukki fan yu tegtal bundxatal bu gëna metti ci jamono jooju.

Buleen dara lu ngeen di sonn: xool-leen, Seytaane dina sànni ñenn ci yeen ci kaso ngir ñu nattu leen; te dangeen di am tiis fukki fan. Nekk ku takku ba ci dee, te dinaa la may kaala gu dund. Peeñu 2:10

Jamono yooyu fitna, bi buur Diocletian di tegtal, amoon na fukki at, tambalee ci 303 ba jeex ci 313, ba buur Constantine the Great di nguuru, ni mu ko doon nekke ci njëkk alxamesu dibeer bu 321, te itam ba mu séddoo Rooma ci penku ak sowwu ci 330. Atum 313 dañu ko màndargaal ci yoonu waxante ak séy ci Milan, bi buur Constantine (ki doon nguuru sowwu) taxawal séyu rakkam ju ndaw ci ndey, Flavia Julia Constantia, ak Licinius, buur bi daan yor wàll wa penku (walla bi nekkoon ci wetu nekk penku) ci Mbooloom Nguuru Rooma. Séy boobu am na jeexital gu màndarga, bi Constantine séddoo nguuru gi ci penku ak sowwu ci 330.

Jamono Nero bu 250 at mi ngi tambalee ak jamono juróom-ñaari at, te jamono jooju dafa tambalee te jeex ak wërgu-yoon wu mel ni mu ngi misaale mujug àddina. Ci mujugu jamono jooju amoon na fukki at yu wóor te xamle ci fitna ak bugal. Jamono jooju dafa tambalee ca waxtu Efes, ba noppi mu muur jaar-jaaru taarixu Simirna ba ci kërgag mbooloom gëmkaat yu jëfandikookat ak booleb ak seen yoon bu Konstantin, bi kerceen Pergamós dikkée ci atum 313.

Fukki at ak juróom-ñaari atii fanweeri 313 ba 330 am nañu seen xarala ci jaar-jaaru Raphia ak Panium, fa xeexu atum 217 bala Kirist ak xeexu atum 200 bala Kirist ñu taxawal seen diggante ci juróom-ñaari at. Ca xeexu Raphia, Ptolemy moo notoon; waaye dina dee te weesu laata xeexu Panium. Teewul, moo nguuruwoon juróom-ñaari at, daldi tàmbele ci atum 221 bala Kirist ba àgg ci atum 204 bala Kirist. Ñetti rëdd yu 250 at yu ñu boole ak ñetti juróom-ñaari at dañuy jébbale fàttali ne 313 mengoo na ak 2026.

313 doonoon na jëfandikoo bu leer moo jóg ci fitna jëm ci déggoo, ba tax 313 nekk mandarga soppi gu am mbir mu ci waxi yonent yi, te soppi boobu dafa mel ni soppi gi jóg ci Smyrna ba ci Pergamos. Jëf ju njëkk ji, séy bu diplomasi moo ko tektaloon, te séy boobu mujje ci tasaare fukki at ak juróom-ñaareelu at gannaaw. Jëf ju ñaareel ji mooy yoonu dibeer bu njëkk bi. Xel mu Sell mi xibaaral na nu ne, yoonu dibeer bi, am na lu ko jiitu: doxalin buy deme ndànk-ndànk, waat ci yeneen yooni dibeer yu jiitu yoonu dibeer bi mi ñuy tekki ni daan lañu la ci sàkku nga sàmm dibeer, te itam daan lañu la fitnaal ndax sa sàmm Noflaayub Yàlla bu juróom-ñaareel bés bi.

“Bu jàngat bi bëgg a xam mbir yi ñuy jëfandikoo ci xeex bi di ñëw léegi, war na rekk topp jaar-jaaru bind bi ci yoon yi Rooma jëfandikoo woon ngir benn bopp boobu ca jamono yu weesu ya. Bu mu bëgg a xam ni katolig yi ak protestaay yi boole seen bopp dinañu doxale ak ñi bañ seen dogma yi, na gis xel mi Rooma wone woon ci Sabat bi ak ñi ko doon aar.”

“Ndigal bu buur yi, kuréel yu mag yi, ak sàrtu kilifa yu mbooloom gëmkat yi te doole àddina di leen taxawal, ñoo nekkoon ay yoon yu mágge ngir mággal gu boppam gu mágga xewu jaamu xarekat yi jot ci àddina Kirisaan yi. Jëf ju njëkk ju ñu siiwal ngir gañaa yangu bésu Dibeer moo doon yoon wi Constantine sàmm. (A.D. 321.) Ndigal boobu dafa santa woon ne waa dëkk yi noppalu ci ‘bés bu tedd bi jant bi,’ waaye mu may waa tool yi ñuy wéyal seen liggéeyu bey. Doonte ne ci dëgg-dëgg ab sàrtu xarekat la woon, waaye buur bi dafa ko daan defal ngir mu dox gannaaw nangu gu mel ni yaram rekk gi mu nangu Kirisaanug.” The Great Controversy, 573, 574.

Ndigal Miilan ci atum 313, mooy “ndigal bu buur bi,” te mu toppoo ak “ndaje yu mag yi ak yooni kërce yi, yu kàddug askan wi jàppale.” Loolu nekkoon ay jéego yu yokkute, yu indi ci njëkk yoonu Dibeer bi ci atum 321. Benn ci yooyu jéego mooy “yooni kërce yi,” mel ni sàmm Dibeer, yu “kàddug askan wi jàppale.” Jamonoju 1888 mi dafay won ab sàppeb yooni Dibeer yu Senatëer Blair indiwoon ci Senegaal bi, waaye ñoom yépp dañu dem fenn; waaye ci benn waaxtu woowu it, barab yu barey etaa yi dañu doon jox ay yoonu Dibeer yu etaa di dëggal. Ñaari seede yii dañuy won 313 ne mooy ab bàyyima, fu “ay ndigal bu buur,” mel ni ndigal bu ndaw yiy joxe, di màndargaal benn soppi ci jaar-jaaru béreb bu suuf bi, mi war a wax ni ajdana.

Bu États-Unis bi waxee ni dragon, mu mujj ci nekk buurug juróom-beneel bi ci waxi kàddu yonent yi ci Biibël bi; te daf koy defe ci wax ju mel ni li mu waxoon ca njàlbéenam, bi mu tàmbalee nguuram ni buurug juróom-beneel bi. Ci 1798, États-Unis jël lépp ngir jëfandikoo yoon yi ñuy wax Alien and Sedition Acts, yu nekkoon misaal bu jème ci yoonu Dimaas bi. Alien and Sedition Acts yi ci 1798 ñoo doon ñetteelu jéego bi ci ñetti jéego yi tàmbalee ci 1776 ak Déclaration d’Indépendance bi, te Constitution bi topp ca ci 1789. Ñetti jéego yooyu méngoo nañu ak 313, 321 ak 330.

1776, 1789 ak 1798 ñépp dañoo woon jëf yu ñuy tekki ni wax lañu, ndax xel mu sell mi xamal na nu ne “waxu réew mi mooy jëf yi boroom sàrtu yi ak boroom àtte yi di def.” 313, 321 ak 330 ñépp ay màndarga-yoon lañu yu ànd ak Konstantin Bu Mag. Jeexitalu Israayil bu yàgg ba te dëgg, benn ci nguurug bëj-gànnaram ak nguurug bëj-saalo, ñu koy misaal ni tasug séy, te loolu mooy li 330 di fésal. Tasug séy diggante penku ak sowwu ci benn séy bu tàmbalee fukki at ak juróom-ñaari at lu jiitu, ci séy Edict of Milan. Bu sàrtu Dibeer bi agsee, Etazini dina feesal koppam ci waxtuw yéyamu ngir seetlu, te dina tas ak Yàlla ci mbirum jëfam ci waxi yonent yi, ni ko réew mi di daw meew ak leñ gu neex doon misaalal ngir Israayil bu yàgg ba te dëgg. Xel mu sell mi wax na ne ngàntug réew mi ci pexeem di toppandoo ak alkub réew mi. Loolu mooy xew bu Yàlla tasée ak suuf su mágga si, ni atum 330 di ko fésal. Dale ci séyub 313 ba ci njëkk ci ab sérii sàrti Dibeer yu gën a tar ci 321, ba ci tasug séyub 330. 1776 dafa méngoo ak 313, te 1789 dafa méngoo ak 321, ak 1798 dafa méngoo ak 330.

330 itam mooy mataliku 360 at yi jaaroon ginnaaw xarebu Actium ci 31 BC. Actium mooy ñetteelu tereb Room, te moo tax muy misaalal yoonu Dibeer bi, fa nga xam ne Room bu bees bi daan na fa ñaareel ak ñetteel i terebam. Ci waymark bu 330, xarebu Panium dajalook xarebu Actium. Xarebu Raphia ci 217 BC méngook xarebu Ukraine ci 2014; ba noppi ci 2015 Trump tàmbalee wooteb nguuram gu njëkk; ci 2020 ñaari mbañ mi ci rabu suuf bi rees na leen; ci 2023

dekkal na leen ñoom ñaar ñépp. Ci 2024 nattu fondemaŋ yi tàmbali na, te ci 2025 booloo gu yonent neexaloon diggante juróomeelu njiit bi ak moroomam bu paapal bi feesaloon na ko ci seen ubbi nguur yu bokk.

Dina nuuy dina fippu yeneen mbir yii ci maqaal bi di ñëw.